

Convorbiri**C**orespondență**P**ortrete

Martin S. Martin (numele oficial, începând din 1990, al lui Martin Ștefan Constantinescu) s-a născut la 28 septembrie 1942 la București. A fost unul dintre cei mai talentați chirurghi pe care i-a avut Clinica de chirurgie cardiovasculară de la Spitalul Fundeni. A făcut indiscutabil parte din seria chirurgilor de aur ai acestui spital, compusă din Dan Setlacec, Eugen Proca, Mihai Stăncescu, Ion Socoteanu, Gheorghe Olănescu, Irinel Popescu, Ludovic Ionescu, Mihnea Ionescu etc. În ciuda valorii sale, recunoscută deopotrivă de colegi și de pacienți, Martin a fost scos din învățământul universitar. Acest abuz, umilința cotidiană a vieții din România, insatisfacțiile materiale și spirituale l-au determinat să părăsească definitiv țara în vara lui 1985. A plecat la un congres medical la Atena, unde a cerut azil politic. După câteva luni a ajuns în Statele Unite, unde s-a specializat în cardiologie și a practicat timp de nouăsprezece ani cardiologia intervențională în Chattanooga, Tennessee. Alături de dr. Dora Petrilă, a semnat cartea *Spitalul Fundeni: istorie, destine* (Humanitas, 2004).

Martin S. Martin

AMERICA

*povestită unui prieten
din România*

Cuvânt înainte de
Gabriel Liiceanu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

Pe copertă:

U.S. Capitol paintings. *Declaration of Independence*,
painting by John Trumbull in U.S. Capitol, detail III
Library of Congress, Prints & Photographs Division,
Theodor Horydczak Collection,
[reproduction number LC-H8-CT-C01-063-A]

Patriotic Kids © Guliver / Gettyimages

Redactor: Mona Antohi

Coperta: Răzvan Luscov

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corectori: Patricia Rădulescu, Ioana Vilcu, Iuliana Glăvan

DTP: Andreea Dobreci, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2012

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MARTIN, MARTIN S.

America povestită unui prieten din România / Martin S. Martin;

cuvânt înainte: Gabriel Liiceanu; – București: Humanitas, 2012

ISBN 978-973-50-3791-8

I. Liiceanu, Gabriel (pref.)

821.135.1-6

008(73)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin email: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Martin Stephan Martin
(*Martin Ștefan Constantinescu*)

Cele două vieți ale mele

M-am născut în București, la 28 septembrie 1942. Curând după nașterea mea, familia s-a refugiat în Banat, din cauza războiului. La întoarcere, părinții mei au aflat că aproape întreaga agoniseală (mobilă, covoare, haine, tablouri) dispăruse sau fusese distrusă. Rudele cărora li se lăsase casa în grijă au dat vina pe Armata Roșie. Nu i-a crezut nimeni.

Bunicul meu patern, Ștefan Constantinescu, se născuse la Buzău într-o familie modestă și, la vârsta de șaptesprezece ani, fugise de la liceu cu încă doi colegi. Luaseră trenul de București, unde își propuseseră să ajungă actori. Au intrat figuranți în diverse trupe. Bunicul s-a îmbolnăvit de tuberculoză și, după ce a ieșit din sanatoriu, s-a lăsat de actorie, și-a luat un serviciu la Poștă și s-a căsătorit (cu o fată de secui din Buzău, cu zestre). Doctorul îi spusese că, dacă nu renunță la viața de boem și nu-și încropește o viață de familie, va muri în câțiva ani. A murit la 53 de ani. Pe ceilalți doi prieteni de aventură îi chema Nicolae Niculescu-Buzău și Vladimir Maximilian.

Tata, primul născut dintre cei cinci copii ai lui Ștefan și ai Terezei Constantinescu, a primit numele de Martin, după cel al nașului de botez, el însuși ungur. A fost un om muncitor, întreprinzător și inteligent. S-a întreținut singur de la vârsta de 14 ani. A terminat liceul cu bursă de merit, la fel a urmat și absolvit Academia Comercială și a făcut rapid o carieră de succes în Ministerul de Finanțe, într-o vreme care îi era favorabilă, prin reformele de personal introduse

de Madgearu. A urmat în particular Facultatea de Drept. După război, a fost arestat de două ori, din motive politice. Din cauza arestărilor, deși ambele s-au terminat fără nici o acuzare formală, cariera lui a luat-o în jos și s-a sfârșit cu o catedră de profesor de finanțe și economie la o școală tehnică postliceală. A murit de cancer de prostată la 56 de ani.

Eu eram student la Medicină în anul doi când s-a sfârșit tata. Sora mea cea mai mare era doctoriță de circumscripție în Dobrogea și o ducea mai bine. Dar noi, cei rămași acasă după moartea tatei – mama, sora mijlocie și cu mine –, am trăit într-o sărăcie cruntă, mulți ani.

Mama provenea, pe linie maternă, dintr-o familie de țărani din Ialomița și a fost orfană de război. Tatăl ei, Milan Mihăilescu, era macedonean (aromân) din Bitolia sârbească și venise în România la vârsta de opt ani, împreună cu tatăl lui, Mihai Ispas, care fugise din satul său după ce omorâse un soldat turc. Ispas și-a adus familia din Bitolia, a lucrat ca dulgher și și-a dat fiul, pe Milan, ca băiat de prăvălie. Când Milan a ajuns la vârsta căsătoriei, tatăl lui l-a sfătuit s-o ceară de nevastă pe fata cea mare a unui cuplu din Albești, Ialomița, cărora le construise casă și prăvălie. Milan a făcut avere, și la 33 de ani era însurat, cu șase copii (mama era al doilea copil), avea prăvălie mare în satul Vărăști din Balta Ialomiței și era activ în comerțul de pește și de grâne. A plecat la război (Primul Război Mondial) și a murit la Mărăști. Averei i-au mâncat-o rudele nevestei, și copiii au ajuns prin orfelinat. Numai doi au ajuns la maturitate. Mama, Elena Mihăilescu, a început școala primară la Azilul „Elena Doamna“, a făcut gimnaziul la Școala Centrală și apoi a urmat Școala de Comerț, toate în internate. Când a terminat școala, a primit serviciu la Tezaur. Acolo l-a cunoscut pe tata.

Nemaivând aproape nimic la terminarea războiului, părinții mei și-au mutat familia „din centru“ într-o căscioară

din cartierul Grivița, aproape de Cimitirul „Sfânta Vineri“. Acolo am copilărit. Am urmat clasele primare la Școala nr. 40 (ulterior 173), apoi liceul la „Aurel Vlaicu“. Spre norocul generației mele, la liceul acesta se adăpostiseră mai mulți profesori merituoși, unii debarcați din învățământul universitar pe motive politice. Printre ei au fost Emil Sanielevici, Pompiliu Constantinescu, Stere Diamandi, Nicolae Ciomu, Sanda Țonescu, George Potra, Mia Dumitrescu și alții.

În 1960 am intrat la Facultatea de Medicină din București, învingând adversitățile unui examen de admitere la care eram defavorizat fiindcă „nu aveam dosar de la Sfat“, tatăl meu avusese arestări politice și fusese și „exclus din partid“. În facultate, am reușit să supraviețuiesc, deși am luat un vot de blam la UTC. Pe toată durata facultății m-am simțit în pericol. Pe bună dreptate: în puținele pagini din dosarul meu de Securitate care au supraviețuit (nu știu cine a avut interes să distrugă peste 99% din el) am găsit turnătorii ale colegilor care mă descriau ca fiind „cosmopolit, admirator al Vestului și neatașat culturii socialiste, căreia îi preferă cărțile și muzica occidentale“. Dar, citind dosarul în anul 2009, am găsit și un lucru care m-a umplut de mândrie: cineva relata o discuție de grup de la tabăra de muncă voluntară din comuna Mihăilești (Ilfov), în care eu spuseseam – asta era în vara anului 1961 – că, în lupta dintre cele două mari puteri, SUA va învinge URSS datorită superiorității sistemului economic. Mare noroc am avut că am rămas totuși în facultate!

În vara anului 1965, după terminarea anului V, viitoarea mea soție, Mioara Cojocar, și cu mine am dat concursul de internat. Învățaserăm din greu tot anul, fiindcă reușita la internat dădea celor patruzeci de fericiți câștigători șansa de a intra în învățământul universitar sau, cel puțin, în posturile cele mai bune de specialitate. Ceilalți 260 de colegi

urmau să plece la circumscripțiile rurale pentru cel puțin trei ani. Și Mioara, și eu am reușit pe primele locuri de interni, ceea ce ne-a deschis calea spre rotațiile de spital cele mai invidiate. La sfârșitul internatului, aveam deja doi ani de chirurgie la Spitalul „Carol Davila” și la Fundeni. Am avut succes și cu concursul de secundariat (1968): am reușit cu post la Tulcea, dar cu centrul de pregătire tot la Fundeni, unde am mai lucrat încă doi ani. Pentru cel de-al treilea, Ministerul Sănătății ne-a trimis, pe Mioara și pe mine, „la post”, adică la Spitalul Județean Tulcea. Acolo l-am cunoscut pe Radu Pleșu, șeful Secției de chirurgie, și, prin el, pe fiul lui, Andrei. Am lucrat un an ca medic specialist chirurg la Tulcea, operând toate cazurile de chirurgie generală, ca și multe cazuri de chirurgie urologică, ginecologică, ortopedică, chirurgia traumatismelor. Am operat adulți și copii, am îngrijit cazuri de arsuri grave, intoxicații, accidente, cazuri complexe de terapie intensivă. Pe scurt, tot ce se iva. Mioara a făcut primele anestezii generale din Tulcea. Lumea ne-a iubit la Tulcea: pacienți, cunoscuți, chiar și unii doctori. Au fost și doctori care ne-au urât: eram „încrezuții ăia de la București”, care făceau multe lucruri cu succes și care, pe deasupra, mai și aveau dreptate când se ajungea la o discuție medicală contradictorie.

Am revenit în București prin concurs pe postul de asistent universitar la Clinica de Chirurgie Fundeni în anul 1972. Pe atunci șef era profesorul Voinea Marinescu, dar eu stabilisem o relație de încredere și afecțiune cu cel care era numai conferențiarul clinicii: doctorul Dan Setlacec. El era de fapt autoritatea profesională de necontestat în chirurgie de la Spitalul Fundeni. De la intrarea la Fundeni, am făcut exclusiv chirurgie cardiovasculară.

În 1973, Voinea Marinescu a murit subit și Dan Setlacec a devenit profesor. A avut cele mai bune intenții să ridice nivelul chirurgiei cardiace, s-a zbatut, a umblat, a cerut sprijin

în stânga și în dreapta, dar a avut lipsa de inspirație de a se baza pe promisiunile profesorului Theodor Burghеле, pe atunci ministrul sănătății. Cinic și mizantrop, Burghеле l-a amăgit pe Setlacec și nu a făcut nimic din ceea ce-i ceruse acesta: dotarea tehnică a clinicii, burse de specializare pentru doctori, independența administrativă a unității. Bursele pentru străinătate promise lui Setlacec au fost date de Burghеле la doi chirurgi de la Târgu Mureș: Radu Deac și Ioan Pop D. Popa, deși acolo chirurgia cardiacă era doar la început. Chirurgia cardiacă de la Fundeni a rămas în aceeași stare de regres și proastă performanță în care intrase de când cel care fusese sufletul ei, Marian Ionescu, fugise în Anglia. L-au determinat să plece atacurile furibunde ale invidioșilor din spital, gata-gata să-l termine și să-l bage la închisoare. În Anglia, Ionescu a avut mare succes, a devenit celebru, a inventat valve cardiace originale care l-au făcut bogat, a devenit o somitate internațională în chirurgia valvulară. Chirurgia inimii de la Fundeni, de unde plecase, s-a degradat și a rămas la o mortalitate înfricoșătoare.

Cu toate acestea, de când am intrat în contact cu chirurgia cardiovasculară, am făcut o pasiune intensă pentru ea. Aveam un singur vis: să devin un chirurg cardiac ale cărui rezultate să fie asemănătoare cu ale celor din Vest și, în același timp, să pot preda ca profesor la Facultatea de Medicină. Viața mea era în spital, nu veneam acasă la ore normale cu lunile, uneori mă întorceam acasă doar o dată la două-trei zile ca să iau schimburi curate. Am început să mă mișc binișor în meserie, mai întâi în chirurgia vasculară, apoi în cea cardiacă. Câteva lucruri învățasem de la mentorul meu Setlacec: citit pe brânci, corectarea a ceea ce învățasem în practică de la unii cu ce aflam, diferit, în lucrările altora, chirurgie gândită, logică, cu grijă pentru țesuturi, cu economie de timp și mișcări, esențialul curățat de fleacuri, ordine în mersul operației, control permanent,

schimbări în mersul operațiilor în conformitate cu ce se ivea sau cu ce se petrecea nou sau neașteptat, onestitate în urmărirea postoperatorie. Nu negarea complicațiilor, nu vanitate, nu încăpățânarea de a avea dreptate mereu. Modestie. Câteva dintre vorbele faimoase ale lui Setlacec: „Bolnavul își cunoaște cel mai bine diagnosticul: trebuie doar să știi să-l întrebi și să-l asculți“; „Nu face o operație numai fiindcă știi s-o faci“; „În operație nu trebuie să ai în cap pagina din cartea de unde ai învățat-o, ci să judeci ce vezi cu ochii tăi“; „Ordinea calităților unui bun chirurg: ochiul, mintea, abia apoi mâna“; „Când ești în faza de ucenicie, ai voie să comiți orice greșeală care a fost vreodată descrisă în literatura de specialitate și am să te iert. Dar dacă faci aceeași greșeală de două ori, te omor cu mâna mea“.

Dan Setlacec și Ion Bruckner au fost modelele mele în timpul facultății și al internatului, dar nu am fost niciodată apropiat de profesorul Bruckner, la care am admirat erudiția, finețea diagnosticului, perfecțiunea abilităților de examen clinic. În schimb, Dan Setlacec mi-a fost nu numai mentor, maestru și profesor, ci și un părinte afectuos, grijuliu, sincer. În anii secundariatului, am lucrat îndeaproape cu el la mai multe lucrări. Ne repeta adeseori: „În toate lucrările să citați autori români; dacă noi nu-i cităm, cine s-o facă?“ Profesorul Setlacec avea un obicei: fiecărui nou-venit în clinica de chirurgie îi dădea un subiect și apoi aștepta să vadă ce face, când vine înapoi cu statistica de cazuri, bibliografia etc. Dacă nu se întâmpla nimic, Setlacec nu revenea asupra subiectului. Dacă aduceai rezultatele la ce căutaseși, scormonind în arhiva clinicii, citind articole despre subiectul respectiv, redactând un început de prezentare, Setlacec te încuraja și, invariabil, îți făcea un loc în lista de autori. Apoi îți dădea altă temă de lucru.

La câteva luni de la intrarea mea în clinică, m-a chemat Voinea Marinescu și m-a întrebat: „Nu ești membru de

partid? Cum ai intrat în IMF? Ia, te rog, să te duci să te înscrii!“ Am scăldat-o câteva luni, apoi Marinescu s-a prăpădit și Setlacec a fost numit în locul lui. În 1974, dezbaterele din clinică legate de intrarea mea în partid s-au intensificat. Ultimul care mi-a vorbit despre asta a fost Setlacec: „Martine, eu am făcut la fel, am lungit-o, am amânat cât am putut și m-au ținut în loc. Puteam să fiu de mult profesor, dar m-au ținut conferențiar până când am făcut compromisul. Dar, dacă te gândești, spune-mi, ce e mai bine? Să te dea afară din învățământ, să lipsești clinica de un om bun, să privezi atâția cursanți de un om care să-i învețe de bine, și să aducă în locul tău un dobitoc? Sunt sătul de dobitocii de care nu pot scăpa“.

Țin bine minte după-amiaza în care am discutat acest subiect. Cu delicatețea pe care puțini i-o știau, Setlacec mă chemase la el acasă și a deschis subiectul la o țigară de foi și la un whisky. I-am răspuns că știu că-mi vrea binele, că-i înțeleg argumentația, dar că e posibil ca, peste ani, și el, și eu să fim întrebați de ce am făcut-o, și că, în deplină sinceritate, nu avem decât un răspuns: din frică și din interes. Mi-a dat dreptate, spunându-mi că, din păcate, nu crede că se va întâmpla așa ceva în timpul vieții noastre și că, dacă asta mă ajută, îmi cere să dau vina pe el: „Bă, Martine, dacă te va întreba cineva vreodată de ce-ai făcut pasul ăsta, să spui că eu ți-am cerut-o“.

În 1979 am fost dat afară din IMF. Era un război pe față între Eugen Proca, rectorul IMF, și șeful meu de atunci, Ioan Pop D. Popa, care îl înlocuise – prin uzurpare – pe Dan Setlacec la conducerea chirurgiei cardiace. Neputându-l lovi direct pe șeful meu, Proca ne-a desființat norma didactică mie și altor trei asistenți de la chirurgia cardiacă. De atunci înainte am făcut învățământ voluntar, dar mi-am luat adio de la cariera didactică din țară. Să fii membru de partid obișnuit nu era de ajuns. Trebuia să fii

atașat, să acționezi pentru promovarea politicii partidului, să intri în găștile care, atât în spitale, cât și în Facultatea de Medicină, controlau totul și își împărțeau posturile și titlurile. Am primit vot de blam cu avertisment de excludere în anul 1984, pentru neglijarea îndatoririlor de partid. Nimic nu m-a ajutat mai mult pentru obținerea vizei, când am cerut azil politic în Statele Unite, un an mai târziu.

Situația în chirurgia cardiacă s-a schimbat radical după ce Marius Barnard și echipa lui au venit în România de mai multe ori. Ne-au învățat, practic, tot ce nu putuserăm, privați cum eram de specializări în străinătate, să obținem până atunci. De fapt, numai cei mai tineri și mai talentați nu fuseseră trimiși în Occident. Cei care ajunseseră acolo, cu excepția doctorului Deac, erau impostori incapabili să învețe ceva și, la rândul lor, să-i învețe pe alții. Profesorul Ioan Pop D. Popa petrecuse un an în Statele Unite, conferențiarul Ilie Pavelescu fusese trimis la specializare la Paris tot pentru un an. Degeaba. Nu numai că n-au schimbat nimic în mersul lucrurilor de acasă, dar au fost și cei care s-au opus venirii lui Barnard, atunci când acesta și-a oferit serviciile. Ceea ce s-a întâmplat la Fundeni după venirea lui Barnard este descris în detaliu în cartea publicată la Humanitas cu titlul *Spitalul Fundeni*.

În perioada 1979–1985 am avut o carieră pe care aș putea-o numi, având măsura cuvintelor, de mare succes. Am preluat Secția de cardiopatii congenitale la copii și am îmbunătățit rezultatele obținute până atunci, am introdus tehnici noi de operare și am format o echipă în domeniu. În septembrie 2009, Societatea Română de Cardiologie mi-a înmănat, ca formă de recunoaștere târzie a ceea ce se petrecuse atunci, Diploma de Excelență pentru contribuții la dezvoltarea chirurgiei cardiopatiilor congenitale în România.

Am adus în țară tehnicile de chirurgie coronariană. Aceasta este legată de o mică poveste. Mai mult decât alte domenii

din chirurgia cardiacă, cum ar fi chirurgia valvelor, sau a defectelor congenitale, operațiile de coronare erau în anul 1977 practic inexistente. Un general de Securitate, de curând pensionat, care fusese în ultima parte a activității lui ministru adjunct la Ministerul de Interne, a fost investigat de cardiologii de la ASCAR și diagnosticat cu boală coronariană care necesita patru bypassuri. Bolnavul a fost referit lui Pop D. Popa, care a admis, când a vorbit cu emisarii de la Ministerul de Interne, că operația nu se poate face în țară. Dar nici bolnavul nu putea fi trimis în străinătate, din cauza riscului legat de multe secrete pe care le știa. Bolnavul era foarte simptomatic, avea angină instabilă cu crize frecvente și prelungite, se interna tot la câteva zile și era evident că merge către un infarct. La sugestia lui Pop D. Popa, Ministerul de Interne a adus o echipă operatorie de la Viena. Șeful echipei era Manfred Deutsch, pe care Pop D. Popa îl întâlnise în Statele Unite, în timpul specializării lor, care, în cazul lui Deutsch, fusese foarte eficace. Acesta se întorsese în Austria și devenise omul numărul unu în operațiile de coronare. Pop D. Popa, am văzut, se întorsese și el, dar fără să aducă nimic.

Deutsch și echipa lui l-au operat cu succes pe generalul în cauză și încă alți patru bolnavi români. Eu am fost însărcinat să fiu omul lor de contact, să am grijă de ce mâncau, cum ajungeau la spital, să fiu translator și să mă ocup și de partea de program social. Fusesem prezent la toate operațiile lor, discutasem meserie cu Deutsch și colaboratorii, pusesem întrebări și notasem multe lucruri pe care le vedeam pentru prima dată. Ne-am împrietenit. La plecare, Deutsch i-a spus lui Pop D. Popa că s-ar bucura dacă aş fi trimis la clinica lui din Viena, pentru câteva luni. A trimis invitația oficială de cum a ajuns acasă. Securitatea mi-a refuzat pașaportul doi ani la rând.

Cuprins

Gabriel Liiceanu

Cuvânt înainte: Serile de la Soddy Daisy / 5

Martin Stephan Martin

(*Martin Ștefan Constantinescu*)

Cele două vieți ale mele / 11

Andrei Pleșu

Aproapele meu de departe / 27

AMERICA POVESTITĂ

UNUI PRIETEN DIN ROMÂNIA / 29

Scrisoarea întâi / 33

Despre actualul președinte al Statelor Unite, Barack Obama –
Despre câțiva mentori ai lui și despre câteva lucruri nu tocmai plăcute din tinerețea lui de „agitator” – Calități și defecte –
Despre cum și de ce a fost ales și despre alegerile prezidențiale care se apropie

Scrisoarea a doua / 52

Despre democrație în Statele Unite, despre Constituție și despre forma de guvernământ – O Constituție neschimbată de peste două sute de ani – Republică și democrație – Împotriva tiraniei majorității – O instanță de control numită „Curtea Supremă” – Ce sunt „electorii” și cum ne apără ei de votul unei majorități dezinformate sau manipulate

Scrisoarea a treia / 61

Despre biblioteci, muzică și poezie – De ce n-au americanii biblioteci personale – 17.000 de biblioteci publice deschise

zi și noapte – Bălcescu, Maiorescu și Kogălniceanu în ediții princeps – Scriitorii cel mai bine vânduți – Marea poezie a muzicii pop – Cine îi va reprezenta pe republicani la alegerile prezidențiale? – Proiectul de lege *Obamacare*

Scrisoarea a patra / 77

Despre crearea unui stat de la zero, despre Părinții Fondatori, despre simboluri naționale și monumente – Câteva repere istorice din Philadelphia – Câte ceva din istoria drapelului național – Cum se împăturește drapelul național – Sigiliul național – Despre capitala Washington – Raporturile fondării statului american cu creștinismul – Stat și Biserică – Părinții Fondatori – Revoluția Americană versus Revoluția Franceză

Scrisoarea a cincea / 96

Zice-se că americanii sunt egoiști și se gândesc numai la bani – La cât se ridică donațiile individuale în Statele Unite – Sora Judy – Eugene S. și apa potabilă dintr-un sat din Guatemala – Despre asigurările sociale în America – După o tornadă în preajma orașului Chattanooga – Uraganul Wilma din Florida – După atacurile teroriste din septembrie 2001 – Ayn Rand și filozofia individualismului american – Marii individualiști americani – Cum trebuie definită „sărăcia americană” – Mecanismul alegerilor preliminare în campania prezidențială americană

Scrisoarea a șasea / 135

Scurt buletin electoral – Ce se întâmplă cu „drepturile omului” când ne gândim la soarta indienilor americani? – De la Karl May la realitatea istorică – Bijuteriile Noleekăi M. – Thanksgiving Day sau „Ziua Curcanului” – Cum s-au petrecut lucrurile în ciocnirea dintre două civilizații – Se poate vorbi, în cazul amerindienilor, de un genocid? – Povestea Sarei C., care trecuse de 90 de ani – Cazinourile indiene din SUA

Scrisoarea a șaptea / 163

Despre justiție în America – Despre Curtea Supremă și despre pățaniile legii *Obamacare* – Punerea sub acuzare formală a unui președinte de către Congresul american – Despre cre-

dința unui judecător bătrân (dar și a mea) că libertatea americană este singura completă din lume

Scrisoarea a opta / 189

Din nou despre asistența medicală în Statele Unite și despre constituționalitatea legii *Obamacare* – Apoi despre partidele politice și despre forța și slăbiciunile actualului sistem politic american – Un gând despre iertare

Scrisoarea a noua / 230

Despre mâncarea americanilor – Ce datorează bucătăriile europene legumelor și mirodeniilor venite din America – Un uriaș amalgam gastronomic – Povestea fraților McDonald – *Po-boy*-ul ca soluție pentru băieții hămesiți (dar săraci) din Sud – Câte două feluri de mâncare din fiecare regiune a Americii – Ce se bea pe teritoriul Statelor Unite – Hotdog à la Chicago: „Mânânci, te mânjești și te bucuri“

Scrisoarea a zecea / 245

Despre armata americană – În Statele Unite n-a existat niciodată serviciu militar obligatoriu – Mobilizări ale populației civile și voluntariatul – Militarul american ca profesionist – Cum a ajuns Joey D., la 19 ani, combatant în războiul din Irak – Când au devenit Statele Unite o supraputere? – O „armată a lumii“ – Cursa în viață a militarului de profesie american – Sam T., chirurgul cardiac autodidact, și câinii lui – Războiul din Vietnam și filmul *Platoon* al lui Oliver Stone – Restructurarea forțelor militare americane de către Ronald Reagan – Povestea lui Paul B. și a drapelului de lângă pavilionul din curte

Scrisoarea a unsprezecea / 280

Cum stăm cu politețea în America? Să începem cu Thomas Mann – Politețea americană este legată, vrând-nevrând, de democrație – Ce deosebește aristocrația americană de aristocrația europeană – Despre ce nu se cuvine să întrebi – De ce e nepoliticos să insiști în a-i spune cuiva pe nume de familie – A sărbători un prieten sau un coleg – Politețe și umanitate – Politețe într-o discuție – Politețe și afaceri – Politețe

încrederii – Politețea care păzește istoria: cimitirul din Arlington – Câteva vorbe despre Paul D. Ryan

Scrisoarea a douăsprezecea / 297

Despre antiamericanism – De când datează atitudinea disprețuitoare sau ostilă la adresa Statelor Unite? – Forme ale antiamericanismului. Franța, Rusia, America Latină, Orientul Mijlociu – Antiamericanism, islamism și terorism – Anti-americanismul intern: anticapitalism, antiglobalism, stângism – „Generația cea Mare” – Americani contra Americii. Victimele inocente – Prejudecăți, manipulări, sofisme – Anti-americanismul, încotro? – În preajma rundei finale a alegerilor prezidențiale. Scaunul gol al lui Clint Eastwood

Încheiere / 332

De ce are lumea nevoie de Statele Unite ale Americii?

Recunoștință / 348